

באמנות, ניצחונם של כל "שיטה" או "זרם", מבשר גם את ירידתם וקץ יעילותם כמדיום להעברת חוויה. האמנות אינה יכולה להיות בנאלית ודוגמאטית. אין פירושו של דבר שהזרם או הסגנון שיהפכו "מובנים מאליהם" אינם "נכונים"; בהפכם מוסמכים הם נעשים לעיתים קרובות אפילו לאקדמיים, ומפסיקים להיות גירוי לחוויה. באבדם את מימד ההרפתקה, ובהיותם לדוגמא, הם מפסיקים להצביע על אפשרויות חדשות לארגון המציאות, לזוויות-מבט חדשות ונהפכים, ברוב המקרים, למשעממים. כדי למנוע אי-הבנות: המדובר הוא בסגנונות כסגנונות ולא בתכנים שיצקו אמנים אלה או אחרים לסגנון המסוים. חשיבות ציורו של רמברנדט, לדוגמה, בעינה עומדת; אלא שאין טעם לחזור ולהשתמש בסגנונו. הקוביזם שוב אינו חשוב כסגנון ושיטה; ציוריו של פיקאסו חשובים. ברגע שחוזרים על סגנון או שיטה, נוצרת צורה של אקדמיזם - בין אם זה אקדמיזם קלאסי, או אקדמיזם (משעמם לא פחות) מופשט. לומר על תערוכה שהיא "עשויה טוב" אבל משעממת, גרוע הרבה יותר מאשר לטעון שנעשתה בחוסר ידע מספיק; במקרה השני יש תקווה שהידע ירכש, בעוד שתערוכה משעממת חסרה את העיקר - הגירוי החויתי.

לאחר מאבק של שנים רבות - בארץ הופיע המאבק באיחור של חצי דור - עלתה מאוד רמת הביצוע הטכני והיעיצוב הפורמאלי בישראל. טכניקה אפשר ללמוד, אבל כיום אפשר לראות תערוכות שבהן ניכרת רמה טכנית סבירה ויחד עם זאת הן משעממות. אפילו תערוכות של ציירים נבחרים לקו בנגע האקדמיזם והשעמום. אקדמיזם, מוסכמות ושעמום, אפילו אם הם מלווים בידע טכני, מסוכנים לא פחות מחוסר ידע טכני.

ניסיון לשבור את איום השממון התלוי מעל הציור בישראל נעשה על ידי קבוצת "10 פלוס" ומתבטא בתערוכה הראשונה הגדולה של קבוצה זו. "10 פלוס" היא קבוצה של ציירים צעירים שהתארגנה בניסיון לאוורר ולעורר במשהו את הפעילות האמנותית הפלסטית בארץ. לקבוצה אין כל דגל רעיוני, היפוכו של דבר, חרייה תומכים באינדיווידואליזם גדול ככל האפשר. מטרת הקבוצה היא להמריץ, על ידי יוזמה של תערוכות שאליהן מוזמנים אמנים נוספים לאלה שבקבוצה, את האמנים לפעילות ואינטנסיביות רבות יותר גם בשטחי אמנות שברגיל לא מזדמן לעסוק בהם. מאחורי התערוכה הנוכחית עומד רעיון פשוט ובריא: אם כי לרוב האמנים יש רצון להתמודד עם פורמאטים ציוריים גדולים יותר, המהווים בעיות מיוחדות, אין להם הזדמנות להציג פורמאטים כאלה. לפני 17 אמנים הועמד האתגר לעצב, כל אמן בסגנונו המיוחד, יצירות בגודל של שני מטרים ויותר. תוצאות אתגר זה מהוות את התערוכה הנוכחית.

אם כי ייתכן ויכוח על רמתו של מוצג זה או אחר, אין לפחות ויכוח על דבר אחד: התערוכה אינה משעממת. בפעם הראשונה אפשר לפגוש בבריור הדים לגווני האמנות התופסים עתה מקום כה חשוב בארה"ב ובאירופה - אמנות ה"פופ", האובייקט, האמנות

בה משתתף הצופה באורח פעיל וכו'. זוהי הופעה רעננה שיש לברך עליה - גם אם היא מאחרת משהו אחרי פעילויות דומות, ולעיתים קיצוניות הרבה יותר, בחו"ל.

כאמור, בולט בתערוכה האינדיווידואליזם. יחד עם זאת, מתהוות מעצמן קבוצות שאפשר למיין לפי כיוון הביטוי ואמצעיו. בני אפרת ומלכה רוזן מנסים למסור משהו שקשה מאוד למסור בצבע על בד: לא את צבע השטח של אובייקט אלא "צבע צף", שכאילו נפרד מצורות האובייקט, מצוי בחלל שלפני ומעבר לאובייקט, ונפרד לעיתים (בעיקר אצל מלכה רוזן) לצבעיו הראשונים והמשלימים. בני אפרת מרכיב "צבע צף" זה מעל מערכת צורנית מדויקת. הקשורה בצבעים עזים ורוויים שכאילו ניתכים זה לתוך זה בגבולותיהם. מלכה רוזן מצטמצמת, באיפוק אופייני, במסירת צבע אוורירי, מנותק מכל מערכת צורנית גזורה. ציורה המעודן, הבנוי על גוונים של ירקרק, צהבהב וורוד, אובד מעט בין הפורמאטים הגדולים והחריפים יותר של שאר המציגים.

מתי בסיס, משה גבעתי ויוסף גטניו, כל אחד לפי נתיב משלו, בונים את יצירותיהם בטכניקות מקובלות יותר, שיש בהן הדים ברורים של המופשט הלירי-אקספרסיוניסטי. למרות הפורמאט הגדול, הצליחו השלושה ליצור מוצגים שהם מהיפים ביצירותיהם; גטניו צבעוני ועשיר, בסיס חופשי ואמיץ במשיכת המכחול יותר מאשר אי-פעם, וגבעתי מגיע למבנה מדויק יותר מכל ציור שלו בעבר.

אחד המוצגים היפים והמשכנעים בתערוכה הוא רישומה של גילה צור שבו היא מוכיחה שליטה מלאה בקו, בכתם ובמשיכת מכחול.

רפי לביא מיוצג הפעם בקולאז' חיוור, יחסית. על קולאז' גדול בעל מבנה מדויק, אולי מדויק מדי, מצורפים, כמו בהרהור שני, עצמים שונים (קטע משער עץ לגדר, חרוזים וכו'). הקשר בין עצמים אלה והקולאז' בעייתי למדי: נראה כאילו חסר רובר שלם שיקשר בין האובייקטים והקולאז'.

את אמנות ה"פופ" מייצג סרגיו סגרה. בקטעי קולאז' ועיצוב במכחול הוא מעבד מוטיבים, כנאליים במתכוון, מהפלקאט והפרסומת ומלכדם למוצר שיש בו גם ביטוי וגם מחאה להוויה בתקופה בה הבנאלי, הוולגארי וההמוני מהווים חלק בלתי נפרד מחיי יומיום. כדאי אולי לציין שבציורים הקטנים יותר (המצויים מעל הבמה) מגיע סגרה לגיבוש רב הרבה יותר מאשר בציורו הגדול.

דני שוורץ מציג אובייקט עשוי ממראות קטנות, משובצות במסגרת גדולה. על לוח גדול מחוברות מאות מראות קטנות, שמלבד היותן יחידת-מבנה ראשונית, הן מחזירות ומשקפות את העומד לפניהן, תוך שבירה לעשרות זוויות ראייה. הרעיון עצמו הוא בעל ערך, אך נפגם בשל ביצוע לא נקי.

אובייקט אחר שעוצב על ידי אמנון ויינשטיין, עשוי מארון, המוצג על קטע מרטיח קיר מסוגן וישן ובו עצמים שונים. יש בו משהו מקסם אמנותו המטאפיזית של ג'ורג'ו דה-קיריקו והרבה פיוט.

מוצג אחר, בצורת מעין משחק בו מוזמן להשתתף גם קהל הצופים, בוצע על ידי אהרון ויתקין: על לוח עץ גדול מוטלות דיסקיות צבעוניות שהצופה יכול לסדרן לקומפוזיציה, כרצונו.

בתחום הפיסול מציגה ציונה שמשי פסל קרמיקה המהווה מעין פְּטִיש שעליו תלויים אובייקטים שונים עשויים קרמיקה אף הם. פסלה של ציונה שמשי הינו, ללא ספק, אחד המוצגים האישיים והמקסימים בתערוכה.

פנחס עשת מציג פסל מתכת דמוי-ביצה שסביבה מבנה גיאומטרי צבוע אדום. המבנה האדום מהווה גם רישום קונטראפונקטי לצורת הביצוע וגם סימון החלל שמסביב לפסל. הפסל מעובד ברגישות רבה וריכוך הצורה הנפחית כלפי מטה יוצר רושם של קליפה גמישה ומלאה חיים.

אהרון דוקטור ובוקי שוורץ מציגים פסלים שהם וריאציות על המוצגים שייצגו אמנים אלה בתערוכת הסתיו במוזיאון תל אביב. פסלו של אהרון דוקטור דינאמי ומתוח אף יותר מזה שהוצג קודם לכן. פסלו של בוקי שוורץ מעובד מצורות אלומיניום נקיות ואלגנטיות ואובד קצת בחלל הגדול והגבוה של ביתן אלחריזי.

בתערוכה יש ייצוג גם לצילום ולאמנות האופטית-קינטית. אפרים קדרון מציג תצלום שהוא מעין טריפטיכון; שלוש וריאציות המתלכדות יחד למבנה הרמוני. איתן קאופמן תכנן מכשיר להקרנת אורות על מסך. המכשיר מופעל על ידי הצופה, משתפו בפעילות האמנותית ויוצר אפשרויות חזותיות רבות עניין.

יואב בראל, בין פיכחון לתמימות: על האמנות הפלסטית בשנות ה-60 בתל אביב, מוזיאון תל אביב לאמנות, 2004